

De Eraut

door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 23 Augustus 1914. N°. 1909.

Dit blad wordt geredigeerd des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieën aan de ADMINISTRATIE. Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Donderdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere buitenland en Ned-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f — 10. Abonnementen worden aangegane door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. Advertentie: van 1 tot 6 regels f 1.20, voor elke regel meer f — 20. Aanvragen en vermelding van leidegaven f — 12 per regel.

„Vreemd is zijn daad“.

Want de HEERE zal zich opmaken, gelijk op den berg Perazim, Hij zal beroerd zijn, gelijk in het dal Gibeon: om zijn werk te doen; zijn werk zal vreemd zijn; en om zijne daad te doen; zijne daad zal vreemd zijn. Jes. 28 : 21.

Toen Jezus, met zoo scherp-insnijdende taal, wees op de bangheden, die te komen stonden, sprak hij niet enkel van oorlogen, maar ook van „geruchten van oorlogen“. Anders nu plachten we, bij het lezen, ter nauwernood ook maar iets van die woorden aan deze profetie der benauwdheid te hechten. Als de oorlog ons eigen land maar niet binnen komt, zoo dachten we steeds, dan is er veel meer stof om te danken, en als we alleen enkel hoorden dat er onder andere volken krijg uitbrak, dan betreurden we dit zeer krieg, maar 't greep ons niet aan. Nu daarentegen is dit zoo heel anders. Een ieder leeft thans in den gruwel die wordt aangericht, mede, en ook al staan we er zelf nog buiten, alleen reeds „de geruchten“ van den oorlog verschrikken ons.

Ook wel om de mogelijkheid, dat we den oorlog ook binnen onze eigen grenzen zullen krijgen, maar, ook al ontving men den meest volstrektten waarborg, dat dit niet toedichten is, toch zou de ontroering der gemoederen aanhouden. Het is het gemeenschapsgevoel van volk en volk dat hier werkt. We voelen het nu zelf aan de weete gewaarwording van ons hart, dat de jammer, die onder de naburige volken woedt, ons, al vechten we nog niet mede, toch niet onverschillig kan laten. Ook heel onze maatschappij is reeds uit haar voegen gelicht, en zorg en verlegenheid verontrusten ons. Maar ook wie in zaken niet mee tobt, lijdt toch van zelf mede in zijn menselijke gevoel, en dit volstrekt niet enkel uit deernis met anderer leed, maar veel meer om de wonde, die God zelf ons in 't hart sloeg.

En nu kan men wel saamkomen om te bidden, en zich verootmoedigen, en om behoud van den vrede voor ons eigen land, en om afwending van jammer van de andere volken bidden, maar ook hiermee herstelt zich de kalmte in ons gemoedsleven nog niet.

Just zoo nu was het ook onder Israël in Jesaja's dagen, en toen wierp de profetie te midden van den volkshoop, die op Jerusalem's marktplein een trek van angst op 't gelaat, naar hem stond te luisteren, dit randselachtige woord: „Het is de Heere die zich opmaakt om zijn werk te doen, en dat werk van uw God zal vreemd zijn, ja de daad die Hij doet, zal vreemd zijn.“ Dit wil zeggen, dat werk Gods en die daad Gods zal zoo heel anders zijn, dan gij in uw zielsverlating van uw God zoudt verwachten hebben.

Gij beeldet u zoo in: De nood komt van elders, en in dien nood zullen we tot God roepen, en dan zal onze God den nood afwenden! En nu wordt het juist omgekeerd, dat het God zelf is, die in Zijn toorn het leven der volken ontrast, ze in oorlog op elkaar werpt, en de geruchten van den oorlog ook u doet verschrikken.

Het is zoo, een demonische geest kan een volk vergiftigen, zoo als 't nog pas in Mexico met Huerta tegen Carranza stond. De hel kan losbreken, zooals 't in China toeging. Bij geruchten van oorlogen kan zich het besef van ons meester maken, dat zulk een oorlog een duivelse woede is, die tegen God en zijn gebod instuwt. En dan is het gebod vrij, en roept wie in den drang geraakte, zijn God om verlossing aan, en de verhooring van zijn bede komt.

Maar in wat nu Europa verschrikt staat 't zoo heel anders. Niet alsof er ook nu niet demonische trekkingen door het volksleven gingen, maar toch, de plotselinge op-eenkaar-werping van volk na volk, en dit te midden van een bloeienden vrede, geeft onder ons niet alleen, maar geeft in alle land, aan al wie God nog vrezen mocht, de diep ontroerende sensatie, dat het God zelf is, die onverhoeds dit schrilte rumoer onder de vorsten en natien deed opkomen en dat 't met dezen bange oorlog niet uit kan zijn, eer het doel bereikt is, waarmee God deze verschrikking onder de volken wierp.

„Vreemd“ is 't woord, dat de profetie kiest, en tot tweemaal toe herhaalt, om zulk een ingrijpen Gods te karakteriseren.

God zelf is het, die in deze onderst-bovenkeering van het volkenleven, een werk komt doen, een eigen Goddelijken arbeid, een eigen Goddelijke daad komt verrichten, en beide dat werk en die daad doen ons

daarom zoo vreemd aan, omdat we anders als genadedaad redding uit zulke bange dagen en verlossing van zoo smartelijke ervaringen van onzen God zouden afbidden, en dat we nu merken: God neemt ze niet weg, maar het is God zelf die ze over ons brengt. En dit nu is hier het vreemde. Het geeft een gewaarwording alsof God niet meer de Redder was, dien we vroeger in Hem aanbaden. Het is of de liefde des Vaders week, en de toorn van den Heilige haar vervangen komt.

Jezus heeft 't ons voorspeld, dat de komst van zijn Koninkrijk door zulke uitgietingen van Gods toorn zal worden ingeluid, en dit juist ontzet ons.

En zeg nu niet, dat God alsoo enkel doet om ons voor een oogenblik wakker te schudden, om ons weer tot ernst te stemmen, en ons de knieën dieper voor Zijn heilige Almachtigheid te doen buigen. Ook dit schuilt er zeer zeker in, en we den onaan-doenlijk die zelfs hietoe niet opwaakt. Maar lees de historie, en ge ziet 't voor oogen, hierdoor verklaart zich zulk een werk Gods niet. In '70 waren de volken ook aange-grepen. In dagen van Pest en Cholera werd ook het gemoed der menigte week gemaakt. Wat liepen toentertijd bij bede-stonden de heilige plaatsen overvol. En toch, nauwelijks kwam de vrede weer, en ternauwernood week de pestilentie, of de vergeetelheid van God keerde aanstonds terug, en weer doolde men af, en weer gaf men boven zijn God de voorkeur van zijn hart aan de wereld.

Zoo beschouwd, zou ook nu deze ont-zettende oorlog niet anders zijn dan een vermaan, een kastijding, een tijdelijk terug-roepen naar beter. En zoo doet wel de op-voeder op aarde. Die kan niet anders. Maar zoo doet God in zijn Almachtigheid niet. Onze God gaat onveranderlijk op Zijn eens gekozen doel af. En dit doel is de komst van zijn Koninkrijk. En dit Koninkrijk wacht op de wederkomst van den Heiland.

Lees en lees heel Mattheus XXIV maar. Het is alles één machtig proces, waarin het leven der volken zich voortbe-weegt. Die volken loven en lieven hun wereldsch leven zooals het is. Maar Gods machtige hand wrikt hun zelfbehagen gedurig uiteen. Neen, zooals 't is, mag 't niet zijn. Uit wat is, moet een heel andere toestand voortkomen. En als dan toch de volken, in hun valschen vrede en in hun leugenachtig zelfbehagen, God belachen, en fluisteren, dat 't toch o, zóó boven alle verwachting uitstekend gaat, dan slaat Gods hand, op 't door hem gekozen oogenblik, al dien onheiligen opstal neer. Zóó zal 't niet zijn. Het zal gaan zooals God 't besteld heeft. Niet 't Koninkrijk der wereld, maar 't Koninkrijk Gods zal triomfeeren. En hoe boven alle verwachting de wereld dan ook scheen te slagen, keer op keer komt God en vergrijzelt dien wereldschen lusten en die aardse glorie. Dan heeft, dan siddert 't al. Tot Gods werk volbracht is, tot zijn daad voleind is. En keert dan de gewone orde der dingen weer, dan moet de wereld zelf bekennen, dat God 't wel vreemd deed, maar dat er toch een heerlijke verademing is gekomen, en wie dan in 't mysterie van Gods kind-schap mag inleven, die dankt en jubelt dan, dat 't Koninkrijk van Jezus ons weer naderbij kwam.

Dr. A. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen: Van den heer Pegman te Ede, ontvangen van N. N. f 2.50; uit Hilversum, van een oude zuster, met vriendelijke groete f 10.

Onze scholen hebben dringend behoefte aan steun.

Het Bestuur voornemd:

Ds. J. H. HOUTZAGERS, voorzitter.

Officieele Berichten.

Het comité der Centrale Diaconale Conferentie der Geref. Kerken bericht, dat de voorgenomen conferentie op Woensdag 16 Sept. a.s. te Amsterdam, wegens de treurige tijdsomstandigheden, niet zal gehouden worden.

Generale Synode Gereformeerde Kerken.

De kerkeraad der Geref. kerk van 's-Gravenhage heeft in haar vergadering van Donderdag 13 Aug. de volgende beslissing genomen:

„De kerkeraad der Geref. kerk te 's-Gravenhage, overwegende: dat ons land, volgens de verklaring van H. M. de Koningin, „in oorlogs-gevaar“ verkeert, en sommige deelen ervan zich zelfs „in staat van oorlog“ bevinden; dat diensgevolge, mede door de mobilisatie van het leger, inkwartiering, beperkte reisiege-heid enz. onderscheidene leden der Synode niet in de gelegenheid zullen zijn hare zittingen bij te wonen;

dat bovendien in deze tijdsomstandigheden het voor de ambtsdragers niet raadzaam is, hun arbeid en huisgezin voor geruime tijd te verlaten, en ook reeds van verschillende afgevaardigden het verzoek kwam, de Synode te verdragen — een verzoek, dat door sommige kerkeraden en classis gesteund werd;

dat het weliswaar voor de goede behandeling van de zaken der kerken wenschelijk is, dat de Synode zoo spoedig mogelijk samenkomme, maar dat het toch niet beslissend noodzakelijk geacht kan worden, haar op den bepaalden datum te doen aanvangen;

besluit, gehoord het daartoe strekkende advies der commissie van voorbereiding, den openings-da-tum te verschuiven, om of wanneer door 's-Heeren goedheid deze bezwaren weggenomen zijn, de Synode zoo spoedig mogelijk samen te roepen; of, wanneer deze droefte toestand mocht duren, het gevoelen der Synodale leden in te winnen over de vraag, wat dan gedaan zal moeten worden“.

De secretaris van de Vereniging van Predi-kanten van de Geref. Kerken in Nederland, Ds. Kunst, te Barendrecht, deelt mede, dat de jaarvergadering die 22 en 23 Sept. te Utrecht zou worden gehouden, om de tijdsomstandig-heden is uitgesteld.

Kort verslag van de verg. der classis Brielle op 5 Aug. 1914.

De vergadering, die wegens de drukte der oorlogstoerusting thans niet in het Milit. Telsuis, maar in het kerkgebouw gehouden wordt, wordt op de gebruikelijke wijze geopend.

Ds. v. Lummel als praeses, Ds. Dekker, assessor, Ds. Esselink, scriba.

Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd. Van enkele kerken is een diaken afgevaar-digd, die keurstem ontvangt, terwijl van drie kerken, wegens de tegenwoordige mobilisatie, slechts één afgevaardigde tegenwoordig kan zijn.

De notulen worden gelezen en onveranderd goedgekeurd. Van de gehouden kerkvisitatie wordt rapport uitgebracht. Naar aanleiding van deze rapporten wordt ernstig besproken het droefv. verschijnsel, dat in sommige kerken vele belijden de lidmaten, zelfs enkele kerkeraadsleden, nalatig zijn in 't voeren van 't H. Avondmaal, en wordt er op aangedrongen, dat ook in de vacante kerken de catechismuspredikatie plaats hebbe of catechismuspredikanten gelezen worden.

Het rapport over de gehouden Prov. Synode, eene ingekome missive van die Synode en een voorstel van de commissie tot evangelisatie zal op eene volgende vergadering behandeld worden.

Verscheidene benoemingen hebben plaats: actuairens en correspondent Ds. Esselink, sec. Ds. v. Lummel, quaestor Ds. Mol, sec. Ds. Esselink; kas hulpeb. stud. Ds. v. Lummel, sec. Ds. Dekker; art. 11 en 13 DD. Esselink, Mol en oud. P. v. d. Berg; zending Ds. v. Lummel, sec. Ds. Mol; examina en buitengew. verg. DD. v. Lummel, Esselink en Mol; appro-batie van pred. attesten de kerken van Spijkenisse en Zuidland, sec. Hellevoetshuis; vacature-beurten DD. Esselink en v. Lummel; Theol. Sch. en Vrije U. DD. Esselink en Dekker; weeshuis te Middelharnis oud. J. C. Borgdorff, sec. G. Borgdorff; kerkvisitatie DD. v. Lummel, Mol, Esselink en Dekker; evangelisatie DD. v. Lummel en Mol; informatiebureau Ds. Mol en de event. D. d. W. van Spijkenisse.

Bij de rondvaart naar art. 42 ontvangen enkele kerken advies.

Met blijdschap en dank vernemt de verga-dering, dat de classis Barendrecht weer hulp voor den D. d. W. heeft toegereid, en hoopst zij zeer dat ook de classis Schiedam en Rot-terdam deze hulp weer zullen verleenen.

De vacaturebeurten worden als volgt geregeld: Den Bonnel in Oct. Ds. Mol, Nov. event. den D. d. W. uit de cl. Schiedam; Brielle, Nov. Ds. Mol, Tinte, Sept. Ds. Heidema, Nov. event. den D. d. W. uit de cl. Schiedam; Hellevoets-huis, Oct. Ds. Steenhuis; Nieuw-Helvoet, Nov. Ds. Kunst; Stellingdam, Sept. event. den D. d. W. uit de cl. Schiedam; Oudorp, Oct. event. den D. d. W. uit de cl. Schiedam; Spijkenisse, Nov. Ds. v. Lummel; Middelharnis, Oct. event. den D. d. W. uit de cl. Rotterdam; Rockanje, Sept. event. den D. d. W. uit de cl. Rotter-dam, Nov. Ds. Esselink; Melissant, Sept. Ds. v. Lummel, Nov. Ds. Dekker.

Nadat de assessor is voorgegaan in dank-zegging, sluit de voorz. de vergadering.

Op last der classis,

G. W. H. ESSELINK, scriba.

Buitenland.

Duitschland. Pastor Lang over het Convent te Wesel.

In Nederland heeft men, voordat het in 1886 bij vele Kerken tot een beginsel van reformatie kwam, naarstig onderzoek naar de beginselen volgens welke de kerk des Heeren behoort bestuurd te worden. Vandaar dat toen de gebeurtenissen plaats hadden, die tot vrijmaking van vele kerken leidden, er goede leiding gegeven kon worden aan de beweging die zich over een groot deel van ons Vaderland uit-breidde.

Iets dergelijks vindt men tegenwoordig ook in Duitschland. De toetanden in de lands-kerken worden van dien aard, dat schier niemand daarmede vrede heeft. De moderneren en monisten toornen tegen het Kerkbestuur wanneer dit deszullen uit den kerkdienst verwij-

dert, die dries belijdenis doen van hun onge-loof. De belijders des Heeren zijn over het alge-meen van oordeel, dat de kerkbesturen veel te slap zijn in het handhaven der tucht over leeraren der kerk, zoodat zij genoodzaakt zijn „Gemeenschappen“ te stichten, waardoor zij buiten de landkerk de bediening van Woord en Sacrament zoeken, waarop zij recht hebben, of op andere manier trachten in hun godsdienstige behoeften te voorzien. Er moet daarom verandering komen. En met het oog op die verandering, die schier allen wenschen, is de heer A. Lang er toe gekomen om in een voordracht, die hij hield op den Ferialcursus van den Gereformeerden Bond, het Convent van Wesel te bespreken in verband met de nieuwe plannen die gemaakt zijn om de kerkenordering te veranderen.

Wij kunnen in deze rubriek geen verslag geven van hetgeen pastor Lang omtrent het Convent van Wesel, waar de grondslag gelegd werd van alle volgende Gereformeerde Kerken-ordeningen, ten beste geeft. Alleen willen wij mededeelen dat Lang van oordeel is, dat op genoemd Convent geen spoor te vinden is van een democratisch drijven. Op deze vergadering wordt integendeel een sterk wantrouwen uitgesproken tegen de harstochtelijke en onbe-dachte neigingen van het volk. Wat bepaald wordt omtrent het beroepen van een predikant, is daarmede geheel in overeenstemming. Wel wordt meermalen tegen de heerschzucht der ouderlingen gewaarschuwd, er worden ook aan de gemeente zekere rechten, in het bijzonder bij de excommunicatie, gewaarborgd, maar het is niet te loochenen dat de rechten der ge-meenten beperkt worden uit vrees dat de re-gering van Christus over zijn Kerk, door de overheersching der massa te niet zal gedaan worden.

Maar niet minder krachtig wordt de alleen-heerschappij van een mens in de kerk ver-worpen. Uit vrees voor een hiërarchie wordt uitgesproken dat alle dienaars der kerk gelijke macht zullen hebben. Over de leer heeft in den grond der zaak noch een synode, noch een Classis, noch een kerkeraad of een gemeente te beslissen. „Wij gelooven“, zoo spreekt de Ned. Geloofsbelijdenis in art. VII, „dat de Heilige Schrift den wille Gods volkomenlijk vervat... Want overmits de geheele wijze des dienste, die God van ons eischt, aldaar in het lange beschreven is, zoo is het den menschen, al waren het zelfs apostelen, niet geoorloofd, anders te leeren, dan ons nu geleerd is door de Heilige Schriften“. De kerkelijke vergaderin-gen hebben dus hoogstens vast te stellen, welke leerings, die zich op de Schrift beroepen, het meest overeenkomen met het duidelijke getuig-nis der Heilige Schrift.

Dit herinnert de heer Lang ons te laten uit-komen, dat men den verkeerdten weg bewandelt als men aan elke gemeente het recht zou willen geven, zich een eigen belijdenis te kiezen. Toch werden er voorstellen in dien geest gedaan om uit de kerkelijke ellende waarin men verkeert te geraken, doch deze zijn, gelijk pastor Lang betoogt, in lijnrechten strijd met hetgeen op het Convent van Wesel vastgesteld werd.

Ten aanzien van den tegenwoordigen toestand der landkerken zegt Pastor Lang: „Het kies-recht is tegenwoordig veel te weinig kerkelijk beperkt. Ten gevolge daarvan zijn er bij vele verkiezingen toestanden gekomen, die meer aan een kerk van het gemeen (Fobekirche) dan aan de kerk van Christus betamen. Zoo lang wij dit valsche kiesrecht hebben, is het bestuur der landkerk door den Heer der landkerk, dat ten minste een rest van leucht en van kerkel-ijke gezichtsputen handhaaft, onontbeerlijk. Met het tegenwoordig geldend kerkelijk kies-recht kan de kerk onmogelijk, zonder zich zelve te verwoesten, vrijkerkelijke vormen aannemen. Als het waarlijk ons plicht is ons voor te bereiden op scheiding van Kerk en Staat, dan is het verlaten van geldmiddelen — die kunnen volgens het voorbeeld van Frankrijk gemakkelijk verbeurd verklaard worden — niet het voornaamste. Veel noodzakelijker is, dat men opnieuw regels de plichten en rechten der gemeentelieden in overeenstemming met het begrip van gemeente in den kerkelijken zin. Het gaat om het doen van belijdenis, kiesrecht en eventueel ook het betalen van kerkelijke behausting. Het moet daartoe komen, dat alleen zij die tot het Avondmaal zijn toegelaten kerke-lijke rechten hebben“.

Wij verblijden er ons in, dat men in Deutsche kerkelijke kringen de Gereformeerde beginselen van het kerkrecht onderzoekt, en daaraan voor-stellen tot reorganisatie der kerk toetst.

Engeland. Veranderde volksstem-ming sedert het uitbreken van den oorlog.

Uit Engelse Christelijke bladen vernemen wij, dat sedert Engeland aan Duitschland den oorlog verklaard, men kan merken dat er bij het volk opmerkelijke veranderingen hebben plaats gehad. Op de openbare straat ziet men gedrukte aangezigten — een gunstig contrast met de luidruchtige demonstraties in de dagen van den Boerenoorlog. Het bekende pralende lied „Rule Britannia the waves“ wordt haast niet gehoord; men houdt zich in, terwijl er haast geen verwensching van den vijand vernomen wordt. Het volk heeft zich over het algemeen gehouden aan de waarschuwing om geen „rum“ te doen op banken en winkels waar levens-middelen te koop zijn, terwijl een geest van samenwerking en van onderling hulpbetoon zich openbaart. Velen toonen zich geneigd om offers te brengen voor hen, die door den nood der tijden in de naaste toekomst het meest zullen te lijden hebben. De zucht om een weelderig leven te

leiden, is beteugeld. Het driftig najagen van publiek vermaak is gestuit. Zelfverheffing maakte plaats voor zelfverloochening, en in menig op-zicht kan men zeggen dat de toon dien de men-schen aanslaan, beter en waardiger is.

Dit is alles ten goede. Maar de ernstige peri-o-de die in onze nationale geschiedenis aanbrak, eischt meer, zoo betoogt een Engelsch blad. „God spreekt tot ons, zullen wij luisteren? Tegen-over hen die vragen: of God kan toelaten, dat zulke dingen als thans plaats hebben, gebeuren, moet geantwoord, dat Gods volk al jaren lang gebeden heeft voor een krachtige wederopleving van het Godsdienstig leven. Wordt nu de pro-fetie van den Psalmist vervuld: Vreeselijke din-gen zult Gij ons in gerechtigheid antwoorden, o God onzes heils! o vertrouwen aller einden der aarde, en der verre gelegenen aan de zee!“

En dan wijst men er op, dat vijand der zielen aanvallen gedaan heeft op de belijdenis der ge-loovigen, op de viering van den Zondag, op het huizezin; de steenen van vermaak en stofver-goding werden aangeboden in plaats van het brood van Gods Woord. Met recht mag men daarom uitroepen: „Kan er een God zijn, die dingen als deze toelaat?“ Als wij rondom ons zien, worden wij gebracht tot de vraag: „Zou God het weten, zou er wetenschap zijn bij den Aller-hoogste?“ Wij vragen het kerkelijk leven kwijnen en de leerlingen der Zondagsscholen vermindere-n; meetings, zoowel in gebouwen als in de open lucht, werden slechts spaarszaamlijk bezocht, terwijl samenkomsten van socialisten of atheïsten groote menigten trokken. Pogingen om het geestelijk leven op te wekken, hadden slechts weinig resultaat. Op welke wijze, wanneer, waar zou God opnieuw zijn arm ontblooten? En zie, het schijnt alsof het antwoord niet van onze organisaties in dit land, maar van „de einden der aarde“ komen zal.

Ten slotte wijst het blad er op, dat Duitsch-land de eenige vijand is dien Brittanje onder de oogen heeft te zien. Er zijn andere van gevaarlijker aard in zijn nationaal leven en in de harten der menschen. Maar de Heere der heerschers kan de machten der duisternis te niet doen. Aan de Christenen wordt in deze tijden gevraagd als eenmaal aan Jesaja: „Wie zal ons henen gaan?“ Laat een ieder, door den Heiligen Geest daartoe beziel, antwoorden: „Zie, hier ben ik, zend mij henen“. Dat wij ons in deze uringen verblijden, behoeft geen betoog.

Frankrijk. Godsdienst en Weten-schap.

Enigen tijd geleden schreven we over den ommekeer, die in de wereld van het denken in Frankrijk heeft plaats gehad. Wat wij daarbij mededeelden, wordt bevestigd door den predi-kant Th. Vernier, die in een artikel o.a. het volgende betoogt:

„Tot het laatst van de voorgaande eeuw, en onder den invloed van het rationalisme, in de 18de eeuw voorgestaan door Voltaire, en in de 19de door Taine, Comte en Renan, werd het in invloedrijke kringen verkondigd, dat de Wetenschap den Godsdienst zou vervangen; dat de maatschappij zonder God zou georganiseerd worden, en dat de Wetenschap oppermachtig zou regeren. Berthelot, de groote Franche scheikundige, zeide op het Internationale congres voor de vrije gedachte, dat 10 jaar geleden te Rome gehouden werd: „Wetenschap zonder iets meer is voldoende om leiding te geven in de wereld.“

Deze verheerlijking van de godin Wetenschap heeft voor een groot deel schuld aan de ont-kerstening van Frankrijk en aan de huldiging van het materialisme niet alleen in de wereld der gedachten, maar ook in de praktijk van het leven. Het materialisme heeft het hart van dit land bedorven, en door zoovele zielen buiten bereik van het Evangelie te brengen, maakte het de taak van de evangelisatie ook nog tegen-woordig zoo zwaar.

Een merkwaardige ommekeer heeft in het laatste tiental jaren in de wereld van het denken plaats gehad. De professoren Bergson en Boutroux van de Parijsche Sorbonne, wier geschriften een grooten invloed uitoefenden op de „élite“ van Frankrijk, onderwierpen het Determinisme van Taine en het Positivisme van Comte aan een scherpe critiek. Zij verkondigden, dat de rede van den mensch een realiteit is, maar dat ook het hart en de ziel realiteiten zijn. Wetenschap is een heerlijk middel om kennis te vermeer-deren, maar zij is niet in staat al de andere middelen waardoor de geest moet gevormd worden, te vervangen. Indien dus de weten-schap niet alles is, zoo behooren wij naar iets anders uit te zien, en daaronder behoort het bestaan van God en de onsterfelijkheid der ziel. Het is in het oog loopend, dat deze beweging niet is uitgegaan van het Protestantisme of van het Roomsche-Catholicisme, maar dat mannen van wetenschap tot de overtuiging gekomen zijn, dat het niet goed is de wetenschap op den troon te heffen. Wanneer men de Franche tijdschriften en bladen leest, en nagaat welke voordrachten aan vele Universiteiten gehouden worden, dan blijkt het, dat nieuwe idealen den volke verkondigd worden.

Wij willen hiertoe niet zeggen, dat het Evangelie, de eenige macht die land en volk behouden kan, door genoemde wijssgeren voor-gestaan wordt. Maar wel is de ommekeer in de gesteldheid der geesten een middel, waar-door menigen voor het Evangelie toegankelijk gemaakt wordt. Wij denken dat het werk van bijbelcolporteurs en evangelisten meer ingang vinden zal. Stofvergoding en bijgeloof hebben bijna alle godsdienstig gevoel in de harten der groote menigte gedood, en al wat medewerkt om de menselijke behoeften aan God en zijn